

VICTOR HUGO

CHRÁM MATKY BOŽÍ V PAŘÍŽI

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Quasimodo byl netečný, ani brvou nehnul. Jakýkoliv odpor mu byl znemožněn „pevností a tvrdostí pout“, jak se tehdy říkalo v úřední mluvě trestního řízení, což znamená, že provazy a řetězy se mu asi zařezávaly do masa. Tato vězeňská a trestanecká tradice ostatně nevytizela a zachovává se u nás pečlivě i dnes, v národě civilizovaném, jemném a humánním, v podobě železek na ruku (nemluvic ani o galejích a gilotině). Quasimodo se nechal vést, strkat, nést, posadit, svázat a připoutat. Na jeho tváři se nezračilo nic, leda údiv divocha nebo hlupáka. Vědělo se, že je hluchý, teď se zdálo, že je slepý. Srazili ho na kolena na kulatou desku; nechal si to klidně líbit. Svlékli mu košili a kabátec až po pás; strpěl i to. Bláznivý smích se ozval v davu, když se objevil Quasimodův nahý hrb, jeho velbloudí prsa, jeho mozolovitá a chlupatá ramena. Za všeobecného veselí vystoupil na plošinu muž v městském stejnokroji.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je vyňat přibližně z poloviny románu, kdy Quasimoda vedou na popraviště.

Děj vypráví o znetvořené osobě jménem Quasimodo, která celý svůj život strávila v Chrámu Matky Boží v Paříži, kde se stala zvoníkem. Quasimoda se ujal kněz Klaudius Frollo, který ho jako miminko našel, vzal do pytle a odnesl do chrámu, kde Quasimodo vyrůstal.

Na náměstí Grevé předvádí své taneční umění krásná Esmeralda, která okouzlí Frolla. Frollo posílá Quasimoda, aby Esmeraldu unesl. Ale básník Gringorie přivolá hlídku a Quasimodo je zatčen. Esmeralda je zamilovaná do kapitána Phoeba, kterého ze žárlivosti Frollo pobodá. Čin je ale sveden na Esmeraldu, která je odsouzena k smrti. Frollo Esmeraldě zalže, že Phoeba je mrtev, a nabízí jí manželství, čímž by ji osvobodil od trestu smrti. Esmeralda však odmítá a raději volí smrt. Na popravišti se ale objeví Quasimodo, který Esmeraldu unáší do chrámu, jelikož je do ní zamilovaný. Esmeraldu však vydá Frollo a znovu jí nabízí manželství, jenže Esmeralda opět volí raději smrt. Frollo umírá pádem z chrámu, když pozoruje Esmeraldinu popravu.

Po popravě Quasimodo zmizel a po nějaké době byl nalezen v Esmeraldině hrobce, která se nacházela ve sklepení na Mont-Fauconu.

- **téma a motiv**

téma: veřejné ponižování Quasimoda

motivy: trestní řízení, provazy, řetězy, hrb, železka, hlupák

- **časoprostor**

prostor: Francie, Paříž, Chrám Matky Boží

čas: Děj se odehrává roku 1482 (za vlády Ludvíka XI.), v ději jsou retrospektivní odbočky do minulosti. Quasimodo je nalezen roku 1484.

- **kompoziční výstavba**

Děj je vyprávěn chronologicky, místy se objevují retrospektivní pasáže.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, román

- **vypravěč**

vševědoucí vypravěč v er-formě

- **postava**

Quasimodo – chudák, hluchý, téměř němý, považovaný za trestance, hrbáč, opovrhovaný společností, oddaný, milý, statečný, trpělivý, zamilovaný do Esmeraldy

Esmeralda – krásná tanečnice, temperamentní, soucitná, zamilovaná do Phoeba

Frollo – kněz, pokrytecký, hrubý, žárlivý, mstivý

- **vyprávěcí způsoby**

pouze pásmo vypravěče

- **typy promluv**

monolog vypravěče

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

přechodník *nemluví*

výčet *Quasimodo se nechal vést, strkat, nést, posadit, svázat a připoutat.*

archaismus *kabátec*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

synekdocha *ani brvou nehnul*

metafora *želízka*

epiteton *nahý hrb, velbloudí prsa, mozolovitá ramena*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- autor tvořil v 19. století

Victor-Marie Hugo (26. února 1802, Besançon – 22. května 1885, Paříž)

- nejvýznamnější osobnost francouzského romantismu
- básník, dramatik, prozaik, historik, politik
- byl nejmladším ze tří synů generála napoleonské armády → sympatie k revoluci, odpor k diktatuře a Napoleonovi
- rodina se často stěhovala (např. žili půl roku v Itálii, poté ve Španělsku)
- liberál, přívrženec republikánského zřízení
- s bratry založil časopis, psal pro něj reportáže, recenze i básně
- zasnoubil se proti vůli své matky, oženil se až po její smrti
- měl 5 dětí, první zemřelo krátce po narození, nejstarší dcera se utopila krátce po svatbě
- smutek ze ztráty dcery se odrazil v několika dílech
- manželka si našla milence, on milenku – herečku, se kterou žil až do smrti (jejich milostná korespondence vyšla knižně)
- svoji první novelu vydal v r. 1823
- 1845 vstoupil do politiky – snaha zlepšit situaci lidových vrstev, zvýšit vzdělání
- byl zvolen členem Akademie, získal titul hraběte
- r. 1851 uprchl z Francie, žil krátce v Bruselu, poté v Anglii na ostrově Guernesey
- do exilu ho doprovázela nejmladší dcera (trpěla duševní poruchou) a milenka
- do Francie se vrátil po pádu Napoleona r. 1870
- v den jeho pohřbu byl vyhlášen státní smutek
- je pochován v pařížském Pantheonu

Cromwell, Ruy Blas – dramata

Východní zpěvy, Zpěvy soumraku – básnické sbírky

Legenda věků – básnická třídílná epopéj, v níž se básník zamýšlí nad vývojem lidstva v cestě za pokrokem a humanitou a optimisticky věří v lepší budoucnost lidstva

Bídníci (Ubožáci) – román, ve kterém zachycuje život francouzského lidu v 1. třetině 19. století, ohromný úspěch

- hlavní hrdina Jean Valjean osvojuje Cosettu, pátrá po něm policista Javert

Devadesát tři – historický román

Dělníci moře, Muž, který se směje – další romány

- psal také cestopisy, eseje, politické projevy

- **literární / obecně kulturní kontext**

Romantismus

- umělecký směr, který se odráží v uměleckých odvětvích, ale také životní pocit
- název odvozen od slova román, inspirací je gotika pro svou tajuplnost
- vznik v Anglii na počátku 19. století, odtud do celé Evropy
- je ovlivněn revolučními převraty v době národněosvobozeneckých válek
- znaky romantismu: důraz na city, zájem o historii, únik z reality, autor se ztotožňuje s hrdinou, tragické konce hrdinů, zájem o přírodu, hrdina zobrazován v krajních situacích, inspirace ústní lidovou slovesností, svoboda umělecké tvorby, jazyk citově zabarvený
- hojně použítí básnických jazykových prostředků
- typický romantický hrdina: většinou myšlenkově totožný s autorem = má autobiografické rysy, většinou výjimečná osobnost, nikdo mu nerozumí, je osamělý; touží po lásce, ale často miluje nešťastně, jeho život končí tragicky, jeho původ je nejasný

- typické romantické prostředí: výjimečné – hrad, samota, hřbitov, katedrála, sklepení, temné jezero, hluboký les
- hlavní žánry: román, povídka, balada

Francie:

Stendhal (1783–1842)

- nejoblíbenější jsou 3 romány, slávu získaly až po Stendhalově smrti
- *Červený a černý* – symbolický název, více vysvětlení, *Kartouza parmská*, *Lucien Leuwen*

Anglie:

George Gordon Byron (1788–1824)

- jeden z největších evropských básníků vůbec
- pro jeho dílo je charakteristický osamocený boj za svobodu proti tyranům (tzv. byronismus)
- *Childe Haroldova pouť* – moderní epos, má autobiografické rysy
- básnické povídky: *Džaur*, *Korzár*, *Lara* – hlavním hrdinou je revoltující člověk

Percy Bysshe Shelley (1792–1822)

- přítel Byrona, básník, zemřel utonutím, plavil se na lodi Ariel
- zajímavost: jeho manželka, Mary Shelleyová, je autorkou *Frankensteina*
- Odpoutaný Prométheus* – dramatická báseň, utopie

Walter Scott (1771–1832)

- považován za zakladatele historické povídky a historického románu
- Waverly* – román o povstání v Irsku, romány *Rob Roy*, *Ivanhoe*, *Kenilworth*, *Piráť*

Jane Austenová (1775–1817)

- představitelka tzv. rodinného románu (domestic novel), zachycovala život venkovských vyšších vrstev
- *Pýcha a předsudek*, *Emma*, *Northangerské panství*

Rusko:

Alexandr Sergejevič Puškin (1799–1837)

- básník, prozaik, autor divadelních her
- ze staré šlechtické rodiny, vychován ruskou chůvou (díky ní získal vztah k ruskému prostředí)
- psal byronské povídky – v Rusku nazývány poémy
- *Kavkazský zajatec*, *Měděný jezdec*, *Cikáni*, *Evžen Oněgin*

Michail Jurjevič Lermontov (1814–1841)

- básník, prozaik, dramatik
- zemřel předčasně v souboji se spolužákem z kadetky
- Démon* – poema vydaná posmrtně, vychází z biblických a apokryfních legend o vzpouře a zavržení andělů + čerpá z gruzínského folkloru
- Hrdina naší doby* – filozofující román zobrazující život intelektuála ve 30. letech 19. stol.

Německo:

Novalis (1772–1801)

- poznamenán smrtí své 13leté snoubenky Sophie a mladšího bratra, často motivy smrti
- Hymny noci* – sbírka básní

bratři Grimmové – Jacob (1785–1863) a Wilhelm (1786–1859)

- pohádkami se zabývali na odborné úrovni = vědecká folkloristika
- Pohádky pro děti a celou rodinu* – sbírka 200 pohádek

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Chrám Matky Boží v Paříži – místo, kde Quasimodo dělá zvoníka.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Milovat někoho, kdo miluje někoho jiného, a přesto za něj obětovat život – stále aktuální téma.

- **pravděpodobný adresát:**

Téma lásky zaujme všechny čtenáře.

- **určení smyslu díla:**

Kritika tehdejší francouzské společnosti – plno lží a přetvářek.

Nemáme opovrhovat postiženými nebo jinak vyčleněnými lidmi.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Knihu napsal Hugo v roce 1831 a patří mezi jeho nejslavnější romány.

- **tematicky podobné dílo:**

Anne Golon – série románů o krásné Angelice (- zjizvený hrabě de Peyrac)

francouzská lidová pohádka Kráska a zvíře (možný Hugův pramen?)

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Existuje několik hraných filmových zpracování i animovaný film.